איברא מלכא את דאי לאו מלכא את לא מימסרא ירושלים בידך דכתיב [1]והלבנון באדיר יפול ואין אדיר אלא מלך דכתי' [2]והיה אדירו ממנו וגו' ואין לבנון אלא ביהמ"ק שנאמר [3]ההר הטוב הזה והלבנון ודקאמרת אי מלכא אנא אמאי לא קאתית לגבאי עד האידנא בריוני דאית בן לא שבקינן אמר ליה אילו חבית של דבש ודרקון כרוך עליה לא היו שוברין את החבית בשביל דרקון אישתיק קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא [4]משיב חכמים אחור ודעתם יסכל איבעי ליה למימר ליה שקלינן צבתא ושקלינן ליה לדרקון וקטלינן ליה וחביתא שבקינן לה אדהכי אתי פריסתקא עליה מרומי אמר ליה קום דמית ליה קיסר ואמרי הנהו חשיבי דרומי לאותיבך ברישא הוה סיים חד מסאני בעא למסיימא לאחרינא לא עייל בעא למשלפא לאידך לא נפק אמר מאי האי אמר ליה לא תצטער שמועה טובה אתיא לך דכתיב [5]שמועה טובה תדשן עצם אלא מאי תקנתיה ליתי איניש דלא מיתבא דעתך מיניה ולחליף קמך דכתיב [6]ורוח נכאה תיבש גרם עבד הכי עייל אמר ליה ומאחר דחכמיתו כולי האי עד האידנא אמאי לא אתיתו לגבאי אמר ליה ולא אמרי לך אמר ליה אנא נמי אמרי לך אמר ליה מיזל אזילנא ואינש אחרינא משדרנא אלא בעי מינאי מידי דאתן לך אמר ליה תן לי יבנה וחכמיה ושושילתא דרבן גמליאל ואסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא [4]משיב חכמים אחור ודעתם יסכל איבעי למימר ליה לשבקינהו הדא זימנא והוא סבר דלמא כולי האי לא עביד והצלה פורתא נמי לא הוי אסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק מאי היא יומא קמא אשקיוה מיא דפארי למחר מיא דסיפוקא למחר מיא דקימחא עד דרווח מיעיה פורתא פורתא אזל שדריה לטיטוס הרשע [7]ואמר אי אלהימו צור חסיו בו זה טיטוס הרשע שחירף וגידף כלפי מעלה מה עשה תפש זונה בידו ונכנס לבית קדשי הקדשים והציע ספר תורה ועבר עליה עבירה ונטל סייף וגידר את הפרוכת ונעשה נס והיה דם מבצבץ ויוצא וכסבור הרג את עצמו שנאמר [8]שאגו צורריך בקרב מועדיך שמו אותותם אותות אבא חנן אומר [9]מי כמוך חסין יה מי כמוך חסין וקשה שאתה שומע ניאוצו וגידופו של אותו רשע ושותק דבי רבי ישמעאל תנא [10]מי כמוכה באלים ה' מי כמוכה באלמים מה עשה נטל את הפרוכת ועשאו כמין גרגותני והביא כל כלים שבמקדש והניחן בהן והושיבן בספינה לילך להשתבח בעירו שנאמר [11]ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו וישתכחו בעיר אשר כן עשו אל תיקרי קבורים אלא קבוצים אל תיקרי וישתכחו אלא וישתבחו איכא דאמרי קבורים ממש דאפילו מילי דמטמרן איגלייא להון עמד עליו נחשול שבים לטובעו אמר כמדומה אני שאלהיהם של אלו אין גבורתו אלא במים בא פרעה טבעו במים בא סיסרא טבעו במים אף הוא עומד עלי לטובעני במים אם גבור הוא יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה יצתה בת קול ואמרה לו רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה אמאי קרי לה בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה עלה ליבשה ותעשה עמה מלחמה עלה ליבשה בא יתוש ונכנס בחוטמו ונקר במוחו שבע שנים יומא חד הוה קא חליף אבבא דבי נפחא שמע קל ארזפתא אישתיק אמר איכא תקנתא כל יומא מייתו נפחא ומחו קמיה לנכרי יהיב ליה ארבע זוזי לישראל אמר ליה מיסתייך דקא חזית בסנאך עד תלתין יומין עבד הכי מכאן ואילך כיון דדש דש תניא אמר רבי פנחס[א] בן ערובא אני הייתי בין גדולי רומי וכשמת פצעו את מוחו ומצאו בו כצפור דרור משקל שני סלעים במתניתא תנא [ב]כגוזל בן שנה משקל שני ליטרין אמר אביי נקטינן פיו של נחושת וצפורניו של ברזל כי הוה קא מיית אמר להו ליקליוה לההוא גברא ולבדרי לקיטמיה אשב ימי דלא לשכחיה אלהא דיהודאי ולוקמיה בדינא [א] אונקלוס בר קלוניקוס בר אחתיה דטיטוס הוה בעי לאיגיורי אזל אסקיה לטיטוס [ג]בנגידא אמר ליה מאן חשיב בההוא עלמא אמר ליה ישראל מהו לאידבוקי בהו אמר ליה מילייהו נפישין ולא מצית לקיומינהו זיל איגרי בהו [ד]בההוא עלמא והוית רישא דכתיב [12]היו צריה לראש וגו' [ה]כל המיצר לישראל [ו]נעשה ראש אמר ליה דיניה דההוא גברא במאי א"ל

במאי

איברא מלכא את. מלך[ז] אתה עתיד להיות: **והיה אדירו ממנו ומושלו מקרבו יצא.** אלמא אדיר הוא מושל: **לבנון זה בית המקדש.** שמלבין עונותיהן של ישראל[ח]: **כרוך עליה.** דבוק ולהוט אחריה: **אין שוברין את החבית.** כדי שילך לו הדרקון. כך היה לכם להשחית חומת העיר ולשורפה באש כדי להשליך אותן בריוני מתוכה: **וחביתא שבקינן לה.** כך היינו מצפים אולי נוכל להם ולהוציאם ממנה ותהיה העיר קיימת ונשלים עמך: **פריסתקא.** שליח: **לא נפיק.** שנתדשנו אבריו משמחת השמועה: **ורוח נכאה תיבש גרם.** וכאשר תכאה רוחך מחמת השונא תיבש העצם שלך: **תן לי יבנה.** שלא תחריבנה ולא תהרוג חכמיה: **ושושילתא דרבן גמליאל.** משפחת הנשיא שלא תהרגם שלא תכלה שולטנות בית דוד: **ואסוותא.** רופאים תן לי מאנשיך שירפאו את רבי צדוק שלא היה יכול לבלוע אוכל לפי שנתקלקלו מעיו בתעניותיו: **והוא סבר.** רבן יוחנן סבר: **כולי האי.** דלישבק לירושלים לא עביד ליה ואשתכח דאפי' הצלה פורתא לא עבדי הלכך בעינא מיניה הא דתיהוי הצלה פורתא: **מיא דפארי.** מים שנישורו בהם סובין: **מיא דסיפוקא.** סובין גסין וקמח מעורב בהן: **שאגו צורריך בקרב מועדיך.** בבית שאתה מתוועד בו: **שמו אותותם אותות.** אמרו שסימניהון סימן. דם זה של מי הוא אם לא שהרגנו את עצמו: **עצמו.** כינוי כלפי מעלה: **חסין.** מתאפק: **כמין גרגותני.** סל גדול ששופים בו יין מגת לבור וקורין קולדויי"ר: **וישתכחו בעיר אשר כן עשו.** הגבורה הזאת שאתם רואין: **מילי דמיטמרן.** מטמון ממונם של ישראל: **נחשול.** רוח סערה: **סיסרא.** נחל קישון גרפם: **מעלנא.** פה להכניס מאכל: **מפקנא.** מוצא דרך בית הרעי: **ארזפתא.** קורנס: **אישתיק.** אותו יתוש מלנקר מפני קול הקורנס: **כיון דדש דש.** משהרגיל היתוש ולמד בקול הקורנס הכיר בו ולא הניח ניקורו: **לפור דרור.** רונדיל"א: **בנגידא.** אוב:

במאי

אי לאו דמלכא את לא מימסרא ירושלים בידך. אע"ג דאכתי לא מימסרא בידו עד שבא טיטוס מ"מ כיון דכבר צר עליה שלש שנים והוה כפנא הוי כאילו כבר נמסרה: **ונעשה נס והיה דם כו'.** להודיע דקשה לפני המקום חורבן בית המקדש: **וניקר במוחו ז' שנים.** לא נעשה טרפה בכך דדרך חוטמו נכנס ולא ניקב הקרום ועוד דיש חילוק בין טריפות דאדם לבהמה[א] כדפרישית בפרק קמא דערוכין (דף ז.)[ט]:

זה

תורה אור

1. וְנִקַּף סִבְכֵי הַיַּעַר בַּבַּרְזֶל וְהַלְּבָנוֹן בְּאַדִּיר יִפּוֹל: ישעיהו י לד
2. וְהָיָה אַדִּירוֹ מִמֶּנּוּ וּמֹשְׁלוֹ מִקִּרְבּוֹ יֵצֵא וְהִקְרַבְתִּיו וְנִגַּשׁ אֵלָי כִּי מִי הוּא זֶה עָרַב אֶת לִבּוֹ לָגֶשֶׁת אֵלַי נְאֻם יְיָ: ירמיהו ל כא
3. אֶעְבְּרָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְּבָנֹן: דברים ג כה
4. מֵפֵר אֹתוֹת בַּדִּים וְקֹסְמִים יְהוֹלֵל מֵשִׁיב חֲכָמִים אָחוֹר וְדַעְתָּם יְשַׂכֵּל: ישעיהו מד כה
5. מְאוֹר עֵינַיִם יְשַׂמַּח לֵב שְׁמוּעָה טוֹבָה תְּדַשֶּׁן עָצֶם: משלי טו ל
6. לֵב שָׂמֵחַ יֵיטִב גֵּהָה וְרוּחַ נְכֵאָה תְּיַבֶּשׁ גָּרֶם: משלי יז כב
7. וְאָמַר אֵי אֱלֹהֵימוֹ צוּר חָסָיוּ בוֹ: דברים לב לז
8. שָׁאֲגוּ צֹרְרֶיךָ בְּקֶרֶב מוֹעֲדֶךָ שָׂמוּ אוֹתֹתָם אֹתוֹת: תהלים עד ד
9. יְיָ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת מִי כָמוֹךָ חֲסִין יָהּ וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ: תהלים פט ט
10. מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא: שמות טו יא
11. וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ יְהַלֵּכוּ וְיִשְׁתַּכְּחוּ בָעִיר אֲשֶׁר כֵּן עָשׂוּ גַּם זֶה הָבֶל: קהלת ח י
12. הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ אֹיְבֶיהָ שָׁלוּ כִּי יְיָ הוֹגָהּ עַל רֹב פְּשָׁעֶיהָ עוֹלָלֶיהָ הָלְכוּ שְׁבִי לִפְנֵי צָר: איכה א ה

מסורת הש"ס

א) בויקרא רבה פכ"ב איתא: א"ר אלעזר בר' יוסי. מהרל"ח, **ב)** [לפי שהגלה את ישראל שנמשלו ליונה טעם זה כתב בספר חסידים סי' תתשנ"א], **ג)** [בערוך ערך נגר ד' איתא בנגירא פי' בכישוף], **ד)** בע"י: בהאי עלמא, **ה)** סנהדרין קד: ע"ש, **ו)** [כלומר קודם שמיצר להם נעשה ראש שלא יאמרו ביד אומה שפילה מסר את בניו. כ"כ תוספות חגיגה יג: ד"ה שלא], **ז)** בס"א: באמת מלך, **ח)** [יומא לט: ועי' מהרש"א בגמ'.], **ט)** [בפט"ז מ"ד דיבמות כתב התוי"ט על מ"ש תוס' דהכא כדפרישית בפ"ק דעירובין אבל לא מצאתי שם כלום עכ"ל נראה שלא היה לפניו מה שנדפס שם בתוספות דעירובין ז. ד"ה כגון שדרה וכו' בשם תוס' כ"י ומיהו כמה בני אדם וכו' ע"ש ועי' תוס' ב"ק נא. ד"ה נעביד ותוס' זבחים קטז. ד"ה דלמא ותוס' חולין מב: ד"ה וא"ר יהודה ותוספות בכורות לז: ד"ה כדי],

הגהות הגר"א

[א] גמ' אונקלוס בר אונקלוס בר אחתיה דאנדרייונוס הוה כו' כצ"ל, [ועי' מהרל"ח]:

לעזי רש"י

קולדויי"ר [קולידוי"ר]. מסננת. רונדיל"א [ארונדיל"א]. סנונית.

מוסף רש"י

כיון דדש דש. לשון מרגיל (מגילה כד:). **דרקון.** דומה לנחש. (ע"ז מב:).

מוסף תוספות

א. משום דאדם אית ליה מזלא. תוס' זבחים קטז. ד"ה דילמא נח (בשם ר"ת). ואית ליה טפי חיות, ולא מיטרף בנקיבת קרום. תוס' בכורות לז: ד"ה כדי (בשם ר"ת).